

Türkiye'deki Hemşirelik Lisans Programlarında Yürütülen Hemşirelikte Yönetim Dersinin İncelenmesi

Evaluation of the Nursing Management Course in Undergraduate Nursing Programs in Turkey

Öznur İspir¹, Oya Çelebi Çakıroğlu¹, Esengül Elibol², Emine Çeribaş³, Gizem Açıkgöz⁴, Hande Yeşilbaş⁵, Merve Tarhan⁶

¹İstanbul Üniversitesi, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı, İstanbul

²İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İstanbul

³Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Semra ve Vefa Küçük Sağlık Yüksek Okulu, Hemşirelik Bölümü, Nevşehir

⁴Haydarpaşa Sultan Abdulhamid Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul

⁵Kocaeli Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi, Kocaeli

⁶Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul

ÖZ

AMAÇ: Bu çalışma, Türkiye'deki devlet üniversitelerinin hemşirelik lisans programlarında yer alan "Hemşirelikte Yönetim" dersinin içeriğine ve dersten sorumlu akademik personele yönelik mevcut durumu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM: Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda hemşirelik lisans programlarının %58'inin Sağlık Yüksekokulu bünyesinde yürütüldüğü, hemşirelikte yönetim dersinden sorumlu akademik personelin %81,1'inin hemşirelik lisans programından mezun olduğu, %40,7'sinin öğretim görevlisi olarak çalıştığı, %37,3'ünün lisansüstü eğitimini hemşirelik dışı bir alanda yaptığı bulunmuştur. Araştırmada incelenen programların %94,8'inde hemşirelikte yönetim alanında bir ders olduğu saptanmıştır. Programların %91'inde dersin tam adının "Hemşirelikte Yönetim" olduğu, %87,2'sinde zorunlu ders olarak verildiği, teorik ve uygulama saatlerinin ise sırasıyla ortalama 3,13 ve 2,91 saat olduğu belirlenmiştir. Ayrıca incelenen programların %34,6'sında hemşirelikte yönetim dersi içeriğinin web sayfasında paylaşılmadığı saptanmıştır.

BULGULAR: Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda hemşirelik lisans programlarının %58'inin Sağlık Yüksekokulu bünyesinde yürütüldüğü, hemşirelikte yönetim dersinden sorumlu akademik personelin %81,1'inin hemşirelik lisans programından mezun olduğu, %40,7'sinin öğretim görevlisi olarak çalıştığı, %37,3'ünün lisansüstü eğitimini hemşirelik dışı bir alanda yaptığı bulunmuştur. Araştırmada incelenen programların %94,8'inde hemşirelikte yönetim alanında bir ders olduğu saptanmıştır. Programların %91'inde dersin tam adının "Hemşirelikte Yönetim" olduğu, %87,2'sinde zorunlu ders olarak verildiği, teorik ve uygulama saatlerinin ise sırasıyla ortalama 3,13 ve 2,91 saat olduğu belirlenmiştir. Ayrıca incelenen programların %34,6'sında hemşirelikte yönetim dersi içeriğinin web sayfasında paylaşılmadığı saptanmıştır.

SONUÇ: Hemşirelik lisans programlarında verilen "Hemşirelikte Yönetim" dersinden sorumlu akademik personelin hemşirelikte yönetim alanındaki uzmanlığının sınırlı olduğu, hemşirelik programlarının büyük çoğunluğunda yönetim dersinin verilmesine karşın, dersin saat ve içerik açısından yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üniversitelerin web sayfalarında yer alan hemşirelikte yönetim dersine ait müfredat içerikleri karşılaştırıldığında önemli farklılıklar olduğu gözle çarpılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik, hemşirelikte yönetim, hemşirelikte yönetim dersi, lisans programı

ABSTRACT

AIM: This study was conducted to evaluate the academic staff teaching the "Nursing Management" course and to assess the current content of the course in the undergraduate nursing programs of the state universities in Turkey.

METHODS: Design of the study is descriptive. Population of the study consists of seventy-eight undergraduate nursing programs in the state universities in Turkey. The questionnaire prepared by the researchers was used as a data collection tool. The data were obtained by screening the content of the websites of nursing education programs between March and May 2016. Descriptive statistics were used to analyze the data.

RESULTS: Data obtained from research indicated that 58% of nursing undergraduate programs are conducted within the school of health, 81.1% of the responsible academic staff of nursing management course graduated from the undergraduate nursing programs, 40.7% of them worked as a lecturer and 37.3% of them specialized in a non-nursing area. It was determined that 94.8% of the programs examined in the study had a course in management field in nursing. The full name of the course was "Nursing Management" in 91% of the programs and the course was mandatory in 87.2% of the programs. Theory and clinical practice hours of the course were 3.13 and 2.91, respectively. In addition, 34.6% of the examined programs were found not to share the content of the nursing management course on the web page.

CONCLUSION: This study demonstrated that the expertise of the academic staff teaching the "Nursing Management" course was not sufficient in the nursing management area, the schedule and content of the course were not sufficient although many nursing education programs provided the course. When the curriculum contents of the management course in nursing on the web pages of the universities are compared, it is seen that there are significant differences.

Keywords: Nursing, nursing management, nursing management course, undergraduate program

Geliş Tarihi / Arrival Date: 21.12.2016

Kabul tarihi / Date of Acceptance: 02.08.2017

İletişim / Corresponding author: Oya Çelebi Çakıroğlu, İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı, Çağlayan, Şişli 34310 İstanbul

E-posta / E-mail: oya.celebi55@gmail.com

Sayı / Number: 2

Cilt / Volume: 4

Yıl / Year: 2017

e-ISSN:2149-018X

doi:10.5222/SHYD.2017.072

GİRİŞ

Yönetim kavramının, konuya ilişkin literatürde farklı şekillerde tanımlandığı ve “birden fazla insanın belirli bir amaca yönlendirilmesi (Koçel, 2003); diğer kişiler aracılığıyla etkin ve verimli bir biçimde işlerin yaptırılması (Coulter ve ark., 2013); amaçlara ulaşmak için planlama örgütlenme, yöneltme, koordinasyon ve kontrol sürecinin kullanılması (Huber, 2010)” şeklinde ele alındığı görülmektedir. Tanımların üzerinde durduğu ortak noktalar; süreçte birden fazla kişinin olması, ortak bir amacının olması, kaynakların etkin ve verimli biçimde kullanılması olarak belirtilebilir (Tatar Baykal ve Harmancı Seren, 2014). Hemşirelik hizmetleri yönetimi ise, hemşirelik bakımının amaç ve hedeflerine ulaşabilmek için yönetim sürecinden yararlanarak hemşirelik kaynaklarının uyumlaştırılması ve bütünlüğünün sağlanmasıdır (Huber, 2010). Hemşirelik hizmetleri yönetiminin amacı kaliteli, güvenli, maliyeti etkin ve kapsamlı hemşirelik hizmetlerinin topluma sunulmasını sağlamaktır (Tatar Baykal ve Harmancı Seren 2014). Bu amaca ulaşmak için hemşirelerin hemşirelik ve yönetim bilimine ait bilgileri bir arada kullanabilme yeteneğine sahip olması gerektiği belirtilmektedir (Yıldırım, 2013). Ayrıca hemşirelik hizmetlerinin kalitesinin artması ve toplumda hak ettiği değeri görebilmesi açısından hemşirelerin yönetim alanında özel eğitim almalarının bir gereklilik olduğu belirtilmektedir (Tatar Baykal ve Harmancı Seren, 2014). Çağdaş hemşirelik için sağlık hizmetlerinde kaliteyi ve güvenliği en üst düzeyde sağlayan lider hemşirelere gereksinim duyulmakta ve bu hemşireler ancak gerekli becerilerin kazanıldığı eğitim ve yönetim programları aracılığıyla yetiştirilebilmektedir (Huston, 2008). Bu doğrultuda küresel sağlık savunucusu olan International Council of Nurses (ICN) , gerekli yasal önlemlerin alınmasını ve eğitim sistemlerinin güçlendirilmesini teşvik etmektedir (ICN, 2010).

Topluma sunulan sağlık bakım hizmet çıktılarının iyileştirilmesinde hemşirelik hizmetleri yönetiminin rolü düşünüldüğünde, hemşirelik lisans programlarında verilmekte olan “Hemşirelikte Yönetim” eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır. “Hemşirelikte Yönetim” dersinin Türkiye’deki tarihsel gelişimini incelediğinde, 1961 yılında kurulmaya başlayan hemşirelik yüksekokullarında “Sevk ve İdare” adı altında genel yönetim dersi olarak verildiği görülmüştür. 1988 yılında hemşirelik yüksekokullarının programlarında değişiklik yapılarak 56 saat kuramsal, 224 saat uygulamalı ders vermeye başlanmış olup, 1994 yılında uygulama ders saati 56 saate indirilmiştir. “Hemşirelik Hizmetleri Yönetimi Bilim Uzmanlığı Programı” 1982 yılında ilk kez Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsüne bağlı açılmıştır. Ardından 1990 yılında İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulunda “Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı” kurulmuştur (Tatar Baykal ve Harmancı Seren, 2014). Hemşirelik eğitiminin ulusal düzeyde standardize edilmesini sağlamak amacıyla oluşturulan HUÇEP (Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı) incelendiğinde ise “Hemşirelikte Yönetim” dersine yönelik içeriğin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir (HUÇEP, 2014). Ayrıca Türkiye genelinde hemşirelik lisans programlarında yürütülmekte olan “Hemşirelikte Yönetim” dersinin kuramsal ve uygulama ders saatlerinde ve içeriklerinde farklılıklar olduğu bilinmektedir.

Uluslararası literatür incelendiğinde “Hemşirelikte Yönetim” dersinin mevcut durumunu ortaya koyan herhangi bir çalışmaya rastlanmamış olup, ülkemizdeki tek çalışmanın Duygulu (2015) tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu nedenle ülkemizdeki hemşirelik lisans programlarında yürütülen “Hemşirelikte Yönetim” dersinden sorumlu akademik personelin özelliklerinin ve bu dersin içeriğinin incelenerek, dersin mevcut durumunun ortaya konulması amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu incelemenin lisans programlarında verilen hemşirelikte yönetim dersinin kapsamının geliştirilmesi ve hemşirelik hizmetleri yönetimi bilimsel bilgi birikimine ve uygulamasına katkı sağlaması açısından önemli olduğu var sayılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın amacı ve türü: Bu çalışma, Türkiye’de devlet üniversitelerinin hemşirelik lisans programlarında yer alan “Hemşirelikte Yönetim” dersini incelemek amacıyla tarama modeli kullanılarak tanımlayıcı tasarımda yapılmıştır.

Araştırma soruları:

- Hemşirelik lisans eğitimi verilen kurumların türü nedir?
- Hemşirelikte Yönetim dersinden sorumlu akademik personelin özellikleri nelerdir?
- Hemşirelikte Yönetim dersinin kuramsal ve uygulama içeriğine ilişkin özellikler nelerdir?

Araştırmanın evren ve örnekleme: Çalışma evrenini belirlemek amacıyla, Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi’nden aktif olan hemşirelik bölümlerinin listesi elde edilmiştir. Listede 78 devlet üniversitesi bünyesinde 103 hemşirelik lisans programı olduğu belirlenmiştir (<https://istatistik.yok.gov.tr>). Aynı üniversite bünyesinde birden fazla hemşirelik lisans eğitimi veren programlar arasından kuruluş tarihi daha önce olan programlar araştırmaya alınma ölçütü olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda web sayfası incelenebilen ve her üniversiteyi temsil eden bir hemşirelik lisans programı örnekleme alınmıştır.

Veri toplama aracı: Bu çalışmanın verileri araştırmacılar tarafından oluşturulan anket formuyla elde edilmiştir. Veri toplama formu; “Hemşirelik eğitimi veren kurumların türü (Hemşirelik Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yüksekokulu); “Hemşirelikte Yönetim dersinden sorumlu akademik personelin özelliğine ilişkin bilgiler (mezun olunan

lisans programı, unvanı ve uzmanlık alanı)” ve “Dersin içeriği ve işleniş yöntemine ilişkin bilgiler (dersin programdaki tam adı, seçmeli/zorunlu durumu, kuramsal-uygulama saati, ACTS/yerel kredisi, dersin işleniş yöntemi, uygulama ve değerlendirme yöntemi, ders içeriğinde yer alan konular)” olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

Verilerin toplanması: Veriler, 1 Mart-30 Mayıs 2016 tarihleri arasında üniversitelerin web sayfalarında yayınlanan eğitim programlarının taranmasıyla elde edilmiştir.

Verilerin değerlendirilmesi: Araştırmada elde edilen veriler SPSS 21.0 Windows paket programında tanımlayıcı istatistikler (sayı, yüzde, ortalama) kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın sınırlılıkları: Hemşirelikte Yönetim dersinin incelenmesine yönelik yapılan bu araştırmada yalnızca devlet üniversiteleri çalışma kapsamına alınmış olup, üniversitelerin web sitelerinde yer alan bilgiler dikkate alınmıştır. Web sayfalarında yer alan bilgilerin yetersiz olması nedeniyle ulaşılabilecek verilerin tamamına ulaşılamaması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

BULGULAR

Tablo 1: Hemşirelik Eğitimi Veren Lisans Kurumlarının Türü (N:78)

Hemşirelik Eğitimi Veren Kurumun Türü	Sayı	%
Hemşirelik Fakültesi	5	6
Sağlık Bilimleri Fakültesi	28	36
Sağlık Yüksekokulu	45	58
Toplam	78	100

Türkiye’de 78 devlet üniversitesinin lisans programlarında hemşirelik eğitimi veren kurumlar incelendiğinde,%58’inin Sağlık Yüksekokulu türünde olduğu görülmüştür (Tablo 1).

Tablo 2: Dersin Sorumlu Akademik Personelinin Özelliklerinin Dağılımı

Mezun Olunan Lisans Programı (N:53)	Sayı	%
Hemşirelik	43	81,1
Sağlık Bilimleri (ebelik, tıp, sağlık eğitimi vb.)	7	13,2
Diğer (sınıf öğretmenliği, biyoloji, kamu yönetimi)	3	5,7
Toplam	53	100

Unvanı (N:59)	Sayı	%
Profesör	1	1,7
Doçent	11	18,6
Yardımcı Doçent	21	35,6
Öğretim Görevlisi	24	40,7
Okutman	2	3,4
Toplam	59	100

Uzmanlık Alanı (N:51)	Sayı	%
Hemşirelikte Yönetim	13	25,5
Hemşirelik	18	35,3
Hemşirelik Dışı	19	37,3
Yok	1	1,9
Toplam	51	100

Hemşirelikte yönetim dersinden sorumlu akademik personele ilişkin veriler incelendiğinde; %81,1’inin hemşirelik lisans programından mezun olduğu, %40,7’sinin öğretim görevlisi olarak çalıştığı, %37,3’ünün uzmanlık alanının hemşirelik dışında (işletme, hastane ve sağlık kurumları yönetimi, ilköğretim bölümü, halkla ilişkiler vb.) olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 3: Hemşirelikte Yönetim Dersine İlişkin Tanıtıcı Bilgiler (N=78)

Hemşirelikte Yönetim Dersi Olma Durumu	Sayı	%
Var	74	94,8
Yok	2	2,6
Veri elde edilemeyen	2	2,6
Toplam	78	100
Dersin Tam Adı	Sayı	%
Hemşirelikte Yönetim	71	91,0
Hemşirelik Hizmetleri Yönetimi	1	1,3
Bakım Yönetimi	1	1,3
Meslekte Yönetim	1	1,3
Veri elde edilemeyen	4	5,1
Toplam	78	100
Zorunlu Seçmeli Durumu	Sayı	%
Zorunlu	68	87,2
Seçmeli	1	1,3
Veri elde edilemeyen	9	11,5
Toplam	78	100
Derse İlişkin Puan Ortalamaları	Min-Max	Ort
Haftalık Kuramsal Ders Saati (n:71)	2-6	3,13
Haftalık Uygulama Ders Saati (n:69)	0-8	2,91
15 okulda uygulama yoktur.		
AKTS (n:67)	2-12	5,81
Kredi (n:57)	2-8	4,58
Teorik Dersin İşleniş Biçimi *	Sayı	%
Düz anlatım	15	40,6
Soru Yanıt	10	27,0
Örnek Olay	4	10,8
Diğer	8	21,6
*Veriler 18 üniversiteden elde edilmiştir.		
Dersin Uygulamasının Yapılma Biçimi***	Sayı	%
Sınıf İçi Olgu Çalışması	5	62,5
Uygulama Alanında Gözlem	3	37,5
**Veriler yedi üniversiteden elde edilmiştir.		
Dersi Değerlendirme Yöntemi ***	Sayı	%
Yazılı Sınav	21	60,0
Ödev	7	20,0
Uygulama	7	20,0
***Veriler 21 üniversiteden elde edilmiştir.		

Çalışma kapsamında incelenen üniversitelerin %94,8'inde Hemşirelikte Yönetim ile ilgili bir dersin bulunduğu, %91'inde dersin açık isminin "Hemşirelikte Yönetim" olduğu, %87,2'sinde zorunlu ders olarak yürütüldüğü, kuramsal ve uygulama ders saatlerinin sırasıyla ortalama 3,13 ve 2,91 saat/hafta olduğu bulunmuştur. Dersin AKTS ve yerel kredi değerlerinin sırasıyla ortalama 5,81 ve 4,58 olduğu belirlenmiştir. Yalnızca 18 üniversitenin web sayfasında kuramsal dersin işleniş yöntemleri paylaşılmış olup, belirtilen yöntemlerin %40,6'sının düz anlatım yöntemi olduğu saptanmıştır. Dersin uygulamasına ilişkin bilgilere ise, yalnızca yedi üniversitenin web sayfasında erişilebilmiştir. Bu yedi üniversitenin belirtmiş olduğu uygulama yöntemlerinden beş tanesinin sınıf içinde olgu çalışması şeklinde olduğu belirlenmiştir. Dersin değerlendirme yöntemleri incelendiğinde %60'ının yazılı sınavlardan oluştuğu bulunmuştur (Tablo 3).

Bu çalışmada, teorik ders içeriğine ilişkin 51 üniversiteden veri elde edilmiştir. Bu sayı evrenin %65,4'ünü temsil etmektedir.

Tablo 4: Hemşirelikte Yönetim Dersinin Kuramsal İçeriğine İlişkin Bilgiler

Dersin İçeriğinin Paylaşılma Durumu (N:78)	Sayı	%
Var	51	65,4
Yok	27	34,6
Toplam	78	100

Ders Konuları (N:51)	Sayı	%
Yönetim Kuramları-Yönetici Hemşirelik	51	100
Yasal ve Politik Konular	44	86,3
İletişim ve Çatışma	38	75,5
İKY ve Kariyer Planlama	38	75,5
Kalite ve Akreditasyon	36	70,6
Motivasyon ve İş Doyumu	32	62,7
Liderlik	31	60,8
Bakım Sunum Sistemleri ve İş Analizi	29	56,9
Değişim Yönetimi	29	56,9
Sorun Çözme ve Karar Verme	27	52,9
Performans Değerleme	26	51,0
Toplantı ve Zaman Yönetimi	21	41,2
Bütçeleme-Kaynak Kullanımı-Maliyet-Verimlilik	20	39,2
Takım Oluşturma- Ekip	18	35,3
Güç, Otorite, Etkileme	17	33,3
Hasta ve Çalışan Güvenliği	11	21,6
Destek Hizmetler Ve Yönetimi	10	19,6
Hizmet İçi Eğitim	9	17,6
Hemşirelik ve Yönetim Etiği	8	15,7
Örgüt Kültürü	5	9,8
Meslekleşme	5	9,8
Mobbing - Şiddet	5	9,8
Diğer	11	21,6
• Risk Yönetimi: 3		
• Gerçek Şoku: 2		
• Eğitim Yönetimi: 1		
• Özgeçmiş: 1		
• Marketing: 1		
• İnovasyon: 1		
• Yönetimde Kadının Yeri: 1		
• Özel Sağlık İşletmeciliği: 1		

Bu çalışmada teorik ders içeriğine ilişkin 51 üniversiteden veri elde edilmiştir. Bu sayı evrenin %65,4'ünü temsil etmektedir.

İncelenen 78 devlet üniversitesine bağlı hemşirelik lisans programlarının yalnızca %65,4'ünde web sayfasında ders müfredat içeriğinin paylaşıldığı saptanmıştır. Paylaşılan ders müfredatlarında yer alan konular benzerliklerine göre gruplandırılmış ve 23 konu başlığı elde edilmiştir. İncelenen program içerikleri arasında en çok benzerlik gösteren konular sırasıyla Yönetim Kuramları ve Yönetici Hemşirelik, Yasal ve Politik Konular, İletişim ve Çatışma Yönetimi, İnsan Kaynakları ve Kariyer Yönetimi, Kalite ve Akreditasyon olarak belirlenmiştir (Tablo 4).

TARTIŞMA

Bu çalışmada, 78 devlet üniversitesinde hemşirelik lisans eğitiminin çoğunlukla sağlık yüksekokulları bünyesinde yürütüldüğü belirlenmiştir. Ergöl'ün (2011) çalışmasında Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) 2011 verilerine göre Türkiye'de 8 hemşirelik yüksekokulu, 63 sağlık yüksekokulu, 3 sağlık bilimleri yüksekokulu, 21 sağlık bilimleri fakültesi ve 1 hemşirelik fakültesi olduğu belirtilmiştir. Bu çalışma sonucu ile karşılaştırıldığında son 5 yılda sağlık yüksekokullarının azaldığı ve hemşirelik fakültelerinin arttığı görülmektedir. Hemşirelik eğitimi veren kurumların, fakülte yapısına yönelik bir gelişme göstermesinin mesleğin bilimsel gelişimi ve profesyonelleşmesi açısından

önemli bir aşama olduğu söylenebilir. Son 5 yılda gerçekleşen bu gelişimin, Türkiye’de üniversite düzeyinde eğitim veren tüm hemşirelik lisans programları göz önünde bulundurulduğunda oldukça sınırlı kaldığı görülmekle birlikte, bu durumun fakülte olmak için gerekli koşulların (akademik personel ve eğitim altyapısı gibi) karşılanamamasının bir sonucu olduğu görülmektedir. Ayrıca bunun bir yansıması olarak birçok hemşirelik programı sağlık bilimleri fakültesi bünyesinde yer alarak, fakülte yapısının gerektirdiği akademik ortama ulaşmaktadır.

Hemşirelikte yönetim dersini yürüten akademik personele ilişkin veriler incelendiğinde; büyük çoğunluğunun hemşirelik lisans programından mezun olmasına karşın çoğunluğunun hemşirelik dışı (işletme, hastane ve sağlık kuruluşlarında yönetim, ilköğretim bölümü, halkla ilişkiler ve tanıtım vb.) alanlarda uzmanlaştıkları saptanmıştır. Duygulu’nun (2015) çalışmasında da, eğitim programlarının hemen hemen yarısında yönetimle ilgili derslerin alanında uzman olmayan kişiler tarafından verildiği belirtilmiş, araştırma sonuçları bu çalışma ile paralellik göstermiştir. Bu durum, mevcut mevzuat kapsamında akademik personelin kendi alanıyla ilgili az sayıdaki lisansüstü programlara devam edememeleri nedeniyle, hemşirelik dışı alanlarda uzmanlaştıkları şeklinde yorumlanabilir.

Çalışma kapsamında incelenen üniversitelerin tamamına yakınında “Hemşirelikte Yönetim” dersi bulunmakta ve dersin açık ismi “Hemşirelikte Yönetim” olarak yer almaktadır. Çalışma kapsamında incelenen 78 üniversitenin 69’unun web sayfasından hemşirelikte yönetim dersinin zorunlu ve seçmeli olma durumlarına ulaşılmış olup yalnızca birisinde “seçmeli ders” olarak görünmektedir. Duygulu (2015) tarafından yapılan araştırmada rastgele incelenen 30 hemşirelik lisans programında yer alan “Hemşirelikte Yönetim” dersinin yalnızca bir tanesinin “seçmeli ders” olması araştırma sonuçlarının benzer olduğunu göstermektedir. HUÇEP (2014) kapsamında meslek derslerine ilişkin konu listesinde ise hemşirelik yönetimi dersine, kuramsal içerik ve uygulama başlıkları altında ayrıntılı yer verilmiştir. Bu program çerçevesinde öğrencilerden, hemşirelik uygulamalarında yönetim ve liderlik becerilerini sergileyebilmeleri ve hemşirelik bakım hizmetlerinin geliştirilmesinde değişimlere öncülük yapabilmeleri beklenmektedir. Dünyada hemşirelik lisans düzeyinde diploma veren devlet üniversitelerinin müfredatları incelendiğinde, hemşirelikte yönetim dersinin farklı isimlerle (Hemşirelik Yönetimi ve Liderlik, Sağlık Mevzuatı ve Hemşirelik Yönetimi, Bakım Yönetimi ve Liderlik, Klinik Uygulamada Liderlik) ve zorunlu ders olarak verildiği görülmektedir (Lapland University of Applied Sciences, 2016; King’s College London, 2016; Michigan State University, 2016; Rome La Sapienza University, 2016).

Ayrıca bu çalışmada incelenebilen 71 üniversitenin hemşirelikte yönetim dersinin kuramsal saatinin ortalama üç saat/hafta olduğu ve 69 üniversitenin uygulama saatinin yaklaşık üç saat/hafta olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, dersin yaklaşık 6 AKTS (Avrupa Kredi Transfer Sistemi)’ye ve beş yerel krediye sahip olduğu saptanmıştır. Araştırma kapsamında incelenen 15 üniversitede ise hemşirelikte yönetim dersinin uygulamasının hiç olmadığı belirlenmiştir. Çalışmanın bu sonucu Duygulu’nun (2015) bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Nitekim Duygulu (2015) incelediği otuz programdan yedisinde dersin uygulamasının olmadığını belirlemiştir.

İncelenen üniversitelerin büyük çoğunluğunun web sayfasında ders programı içeriklerinin yer almaması nedeniyle hemşirelikte yönetim dersinin kuramsal ve uygulamasında kullanılan yöntemlere ilişkin elde edilen bulgular oldukça sınırlıdır. İnceleme kapsamında 18 üniversitenin web sayfasında kuramsal dersin işleniş yöntemlerine erişilmiş olup, kullanılan yöntemlerin yarısını düz anlatım oluşturmaktadır. Dersin uygulamalı eğitim yöntemlerine ise yalnızca yedi üniversitenin web sayfasından ulaşılmış olup, bunların çoğunluğunu sınıf içi vaka yöntemi oluşturmaktadır.

Dersin değerlendirme yöntemleri incelendiğinde ise 21 üniversitenin web sayfasında bu bilgilerin paylaşıldığı belirlenmiş, bunların çoğunluğunu yazılı sınavların oluşturduğu belirlenmiştir. Bu durum, dersin işleniş ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin bilgilerin ilgili kurumların web sayfalarında paylaşımının oldukça yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır.

Hemşirelikte yönetim ders müfredatlarında yer alan konular 23 başlık altında gruplandırılmıştır. İncelenen program içerikleri arasında en çok benzerlik gösteren konular sırasıyla; Yönetim Kuramları ve Yönetici Hemşirelik, Yasal ve Politik Konular, İletişim ve Çatışma Yönetimi, İnsan Kaynakları ve Kariyer Yönetimi, Kalite ve Akreditasyon olarak belirlenmiştir. Çalışmanın bu bulgusu Hemşirelikte yönetim dersi müfredat içeriklerinde önemli farklılıklar olduğunu düşündürmektedir. Meslekleşme, Güç-Ötorite-Etkileme ve Performans Değerlendirme gibi hemşirelikte yönetim bilim dalı için önemli konu başlıklarının daha alt sıralarda yer alması dikkat çekici bulunmuştur. Duygulu (2015) tarafından yapılan araştırmada da hemşirelik lisans müfredatlarında farklılıklar olduğu vurgulanmıştır.

SONUÇ

Sonuç olarak, hemşirelik lisans programlarında verilen “Hemşirelikte Yönetim” dersini yürüten akademik personelin yönetim alanındaki uzmanlığının sınırlı olduğu ve daha çok hemşirelik dışı alanlarda uzmanlaştıkları göze çarpmaktadır. Ayrıca hemşirelik programlarının büyük çoğunluğunda “Hemşirelikte Yönetim” dersinin verilmesine karşın, dersin saat ve içerik açısından yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ders programlarının içeriği karşılaştırıldığında ise, aynı düzeyde eğitim veren kurumlar arasında önemli farklılıklar olduğu dikkat çekmektedir. Bu farklılıkları en aza indirmek ve dersin kapsamını geliştirmek amacıyla hemşirelikte yönetim alanında uzman akademisyenlerin ve yönetici hemşirelerin katıldığı ulusal ve uluslararası çalıştayların düzenli aralıklarla yapılması önerilebilir.

Toplum sağlığının geliştirilmesinde önemli rol oynayan hemşirelerin, bakım hizmetlerinin sunumunu en iyi şekilde gerçekleştirebilmesi için yöneticilik rollerinin geliştirilmesi bir zorunluluktur. Bu nedenle hemşirelik lisans eğitimlerinde “Hemşirelikte Yönetim” dersinin zorunlu olarak verilmesi, ders içeriklerinin geliştirilmesi ve tüm programlar için standart hale getirilmesi önerilmektedir.

Ayrıca bu konuyla ilgilenen araştırmacıların, devlet üniversitelerinin yanı sıra vakıf ve özel üniversitelerin örnekleme aldığı, öğrenciler ve eğitimcilerin görüşlerine de yer veren, anket ve derinlemesine görüşme tekniklerinin kullanılacağı, daha güçlü araştırma yöntemine sahip olan ileri araştırmaları yapmaları önerilebilir.

KAYNAKLAR

Coulter, M., Robbins Robbins, S.P., Decenzo, D.A. (2013). Yöneticiler ve yönetim. Öğüt, A. (Çev.) Yönetimin Esasları, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2-20.

Duygulu, S. (2015). Hemşirelik lisans eğitim programlarında hemşirelik hizmetleri yönetiminin öğretimi. Sağlıkla Hemşirelik Dergisi, 21, 6-8.

Ergöl, Ş. (2011). Türkiyede yükseköğretimde hemşirelik eğitimi. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 1:3, 152-155.

Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (HUÇEP) (2014). <http://www.hemed.org.tr/index.php/hemsirelik-ulusal-cekirdek-egitim-programi-hucep-2014.html> (Erişim: 10.07.2017).

Huber, D.L. (2010). Management principles. Huber D. L. (Ed.). Leadership and Nursing Care Management, 4. Edition, Saunders Elsevier, Missouri, United States, 29-53.

Huston, C. (2008). Preparing nurse leaders for 2020. Journal of Nursing Management, 16:8, 905-911.

International Council of Nurses (ICN) (2010). Global Issues and Trends in Nursing Education. International Council Of Nurses Publications, Geneva, Switzerland, 1-67. <http://www.icn.ch/shop/en/publications/120-global-issues-and-trends-in-nursing-education.html>

King's College London. (2016). <http://www.kcl.ac.uk/study/undergraduate/courses/nursing-with-registration-as-an-adult-nurse-bsc.aspx>. (Erişim: 01.11.2016).

Koçel, T. (2003). İşletme Yöneticiliği. Genişletilmiş 9. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul, 5-34.

Lapland University of Applied Sciences (2016). <http://www.lapinamk.fi/en/Applicants/Bachelors-degrees/Nursing>. (Erişim: 01.11.2016)

Michigan State University College of Nursing (2016). <http://nursing.msu.edu/bsn%20programs/Traditional%20BSN/Traditional%20BSN%20Curriculum.htm>. (Erişim: 01.11.2016).

Roma La Sapienza Bachelors Programme in Nursing (2016). <http://en.uniroma1.it/study-us/degrees-english/bachelors-degrees/nursing>. (Erişim: 01.11.2016).

Tatar Baykal, Ü., Harmancı Seren A.K. (2014). Yönetim süreci ve hemşirelik hizmetlerinin örgütlenmesi. Tatar Baykal, Ü. ve Ercan Türkmen, E. (Eds.), Hemşirelik Hizmetleri Yönetimi, Akademi Basım, İstanbul, 47-90.

Yıldırım, A. (2013). Hemşirelik hizmetleri yönetimi. Sur, H. ve Palteki, T. (Eds.), Hastane Yönetimi, Nobel Tıp Kitapevleri, İstanbul, 807-830.

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (2016). <https://istatistik.yok.gov.tr>. (Erişim: 01.03.2016).